

Název práce: Trestně právní úprava zneužívání návykových látek

Autor: Mgr. Markéta Tukinská

Školitel: Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Abstrakt:

Zneužívání návykových látek je celosvětovým problémem. Výrobou a distribucí těchto látek se často zabývají mezinárodní zločinecké organizace, často je obchod s drogami spojen s obchodem se zbraněmi či s obchodem s lidmi. Užívání návykových látek představuje vážnou hrozbu pro celou společnost, neboť nepředstavuje pouze nebezpečí pro jednotlivce spojené s jeho zdravotními komplikacemi, odcizením rodině a přátelům, finančními problémy a společenským propadem, uživatel návykových látek často potřebuje zvýšenou lékařskou péči, dopouští se trestné činnosti, neboť není schopen si obstarat prostředky na svůj život prací, a mezi těmito uživateli často dochází k šíření různých infekčních onemocnění. Uživateli návykových látek však nejsou pouze osoby na okraji společnosti. S ohledem na rychlé životní tempo, konzumní způsob života, touhu po silnějších a silnějších zážitcích se uživateli návykových látek stále častěji stávají manažeři, toužící po zvýšení svého výkonu, či mládež, toužící po zábavě. Není možné zapomenout ani na u nás nejvíce zneužívanou návykovou látku a tou je alkohol. Jeho nebezpečí spočívá především ve vysoké společenské toleranci jeho užívání, ale bohužel i zneužívání, kdy nepít je považováno za nenormální. Proto není výjimkou ve zprávách zachytit informaci o školácích, kteří byli z důvodu otravy alkoholem hospitalizováni, počet známých osobností, kteří se potýkají se závislostí na alkoholu, je také vysoký. V moderní době se však rovněž rozšiřuje zneužívání léků (antidepresiv či hypnotik), neboť moderní lidé touží po instantním řešení všech problémů a stále častěji podléhají kouzelným pilulkám. Nebezpečí se zvyšuje v případě kombinace s alkoholem. Téměř neprobádanou skupinou potenciálně nebezpečných látek jsou látky nootropní, obsažené v různých energetických nápojích a obdobných přípravcích.

Zneužívání návykových látek se snaží společnost předcházet různými způsoby. Preventivní přednášky jsou dnes již na základních školách, drogová centra existují v každém větším městě. Prevence však k ochraně společnosti nepostačuje a proto je nutné ve společensky škodlivých případech zasáhnout prostředky trestního

práva.

Tato práce obsahuje šest kapitol. V první kapitole přináší historický úvod k fenoménu drog ve společnosti, dělení návykových látek a přehled těch látek, které se řadí mezi nejčastěji zneužívané.

Těžištěm práce je však samotná trestněprávní úprava zneužívání návykových látek. Jak již bylo řečeno výše, jedná se o problém celosvětový, proto kapitola věnující se trestněprávní úpravě obsahuje i přehled mezinárodních smluv upravujících tuto oblast, neboť tyto smlouvy daly rámeček současné právní úpravě. Dále je zde zmíněna právní úprava v rámci Evropské unie, která nabývá stále většího významu, a to i z důvodu, že některé pojmy již dnes jsou definovány těmito předpisy. V práci je obsažen přehled této úpravy platné na území České republiky od jejího vzniku až do současnosti, uvedeny jsou skutkové podstaty trestných činů týkající se zneužívání návykových látek, ale také právní instituty, které se zneužíváním návykových látek souvisejí, jako je nepřičetnost, ochranné léčení, zabezpečovací detence atd.

Podrobněji je rozebrána úprava dle trestního zákona č. 140/1961 Sb., která na území České republiky platila přes 40 let až do 31.12.2009 a s ohledem na zákaz retroaktivity je ještě v mnohých případech dnes projednávaných úpravou aktuální. K jednotlivých ustanovením jsou často uvedena důležitá soudní rozhodnutí, která napomohla jejich výkladu a jejichž znalost je pro aplikaci daného ustanovení zásadní.

Největší důraz je v práci kladen na právní úpravu dle trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., který vstoupil v účinnost dle 1.1.2010. Definice návykové látky byla do trestního zákoníku převzata z předchozí právní úpravy, přestože část odborné veřejnosti upozorňovala na skutečnost, že návykovost není pojmovým znakem těchto látek. Pojem však zůstal zachován, neboť nečinil v praxi žádné výkladové problémy. V obecné části zákona jsou uvedeny instituty ochranného léčení, zabezpečovací detence či možnosti upuštění od potrestání v souvislosti s pachateli, kteří zneužívají návykové látky. Zajímavou je i otázka, jak nahlížet na pachatele, který se do stavu nepřičetnosti dovedl pomocí návykových látek „jinak“. Ze zvláštní části zákona jsou poté uvedeny skutkové podstaty trestných činů, které upravují zneužívání návykových látek. Tyto trestné činy lze najít jednak mezi trestnými činy proti rodině a dětem, kde se jedná o trestný čin dle § 204 – Podání alkoholu dítěti, dále mezi trestnými činy obecně nebezpečnými, kam patří trestné činy dle § 274 – Ohrožení pod vlivem návykové látky, dle § 283 –

Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, § 284 – Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu, dle § 285 – Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, dle § 286 - Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu a dle § 287 – Šíření toxikomanie. Vzhledem k tomu, že zákon je již účinný více jak 2 roky, bylo možné v práci poukázat na problémy, které nová právní úprava přinesla pro praxi. V souvislosti s § 283 je jedná především o otázku rozsahu spáchání trestné činnosti. Problematicky se v současnosti jeví i jazykové vyjádření normy v § 285, kdy sice má být postihováno nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, ovšem účel, za kterým jsou tyto rostliny pěstovány v zákoně přímo vyjádřen není, a tak je možné setkat se i s výkladem, že v případě pěstování rostlin z důvodu získání návykové látky pro vlastní potřebu, je třeba takové jednání hodnotit jako pokus trestného činu § 283. Takovýto výklad však neodpovídá záměru zákonodárce vyjádřenému v důvodové zprávě k trestnímu zákoníku. V práci je rozebrán i přístup zákonodárce k definici jednotlivých skutkových podstat pomocí zmocňujícího ustanovení v § 289 a je poukázáno na problémy, které tento postup přináší. Se zneužíváním návykových látek je spojen i trestný čin Opilství dle § 360.

Vzhledem k tomu, že dne 1.1.2012 nabyl účinnosti zákon o trestní odpovědnosti právnických osob č. 418/2011 Sb. je v práci uvedena právní úprava i dle tohoto zákona.

V práci je uvedena odpovídající právní úprava ve Slovenské republice a ve Francii a je provedeno jejich srovnání s právní úpravou českou.

Další otázkou v práci diskutovanou je přístup obecných soudů k řešení případů týkajících se zneužívání návykových látek. V této kapitole čerpá autorka především z vlastní zkušenosti z praxe advokátní koncipientky a advokátky, přístup soudů je demonstrován na případech, které autorka během své praxe řešila.

Samostatnou problematiku představuje ukládání trestů pachatelům těchto trestných činů a otázka, zda soudy doopravdy důsledně využívají všech zákonných možností alternativních trestů za respektování zásady, že trest odnětí svobody je trestem „ultima ratio“. Ve čtvrté kapitole je přinesen přehled trestů, jež byly uloženy pachatelům daných trestných činů, a rovněž je diskutována vhodnost jednotlivých trestů při dané formě trestné činnosti.

V práci je nabídnut rovněž přehled judikatury vyšších soudů ve vztahu

k jednotlivým zákonným ustanovením, především pak judikatury aktuální, tak jak je uveřejňována na stránkách Nejvyššího soudu ČR, případě Ústavního soudu ČR. Šestá kapitole se zabývá možností legalizace návykových látek, či alespoň takzvaných „měkkých drog“.

Klíčová slova: trestní právo, návykové látky, drogy, ukládání trestů